

Spomin na pobite – pravičnost sveta

Ljubljana, Trg republike, 16. maj 2025

V teh majskih dneh je pogled proti Karavankam še posebej globok. Le manjši del naših ljudi, ki so bežali čez planine, se je rešil; večina je bila vrnjena in komunistična oblast je nad njimi naredila največji zločin v zgodovini Slovencev.

Jedro težav, ki jih Slovenci imamo in so čedalje večje, izhaja od tod, da se pomemben del slovenske družbe ni zmožen opredeliti do velikega zločina. Nad nami vsemi se dviguje ta gorostasen zločin proti človeštvu, oglašča se iz stotin morišč. Vendar se mnogi delajo, da to, kar tako zelo zaznamuje slovensko resničnost, ne obstaja. Od tod se generira notranji konflikt: predstavniki levih političnih krogov nočejo slišati govorice golih dejstev. Oni hočejo triumfirati in obvladovati slovenski svet.

Naše upanje se opira na stvari, ki so povsem drugačne. Zorko Simčič je nekoč dejal: »Resnica sicer nikoli ne triumfira; toda njeni nasprotniki propadejo.« Naše upanje se opira na to, da resnica na blag način deluje, prodira, od znotraj spreminja srca ljudi. In čeprav ne deluje s silo, resnica z neznano močjo vendarle deluje neustavljivo. Postavlja stvari na pravo mesto ter tako iz kaosa in razpora ustvarja red in sozvočje.

To je naša pot – edina pot. Tu bi želel, da obudimo spomin na neko resnično življenjsko usodo.

Nad Solkanom pri Gorici je na robu Trnovskega gozda blizu vasi Grgar brezno Podgomila. Skozi Grgar se je 2. ali 3. maja pozno zvečer vila kolona zvezanih primorskih domobrancev, ki so jih partizani vodili proti breznu Podgomila. Bilo je okrog 60 mladih fantov, pričevalec jih je slišal, kako so vsi molili po slovensko. Partizani so streljali fante, enega za drugim, in jih metali v brezno ... Bila je noč. Naslednji dan so vaščani slišali iz brezna klice na pomoč. Dva fanta sta preživela streljanje in sta bila v breznu živa. Toda, na pomoč so prišli vaški terenci. Z vrvmi so fanta potegnili ven. Bila sta Tolminca. Eden od njiju je bil Ciril Kavčič (vir: baza žrtev INZ: roj. 5. 7. 1928, ubit 15. 5. 1945), doma iz Poljubinja pri Tolminu. Odvedli so ju. Ciril je bil nazadnje zaprt v Tolminu. Ko je neka vaščanka iz Poljubinja med zaprtimi iskala svojega moža, jo je Ciril prosil, naj pove njegovi mami, da je tam zaprt in naj mu prinese rožni venec. Naslednji dan ga je mama iskala v Tolminu. Toda Cirila ni bilo več tam. Niso ga več videli. Sklepajo, da so ga umorili na Kozlovem robu nad mestom, ki mu Tolminci pravijo Tolminski grad. Grajske ruševine so obdane s kavernami iz prve svetovne vojne, in po izročilu je bila ena teh kavern ob miniranju maja 1945 polna pobitih vojakov.

Tega ne vemo zanesljivo. Zagotovo pa vemo, da je bil Ciril Kavčič, ko so ga vrgli v brezno, komaj v 17. letu življenja. Prestal je streljanje, padec v brezno, prestal je eno noč in del dneva v breznu med umirajočimi in mrtvimi; nato je sledila navidezna rešitev, zasliševanja in nato naglo iztekajoče se ure ... Želel je samo še videti svojo mamo in moliti rožni venec. Mame ni več videl. Toda kristjan si sme predstavljati, da ko je Ciril prišel na ono stran življenja, mu je tisti rožni venec izročila sama Mati božja kot neminljiv venec zmage.

Želel bi, da v duhu ohranimo to podobo: dvojno smrt Cirila Kavčiča pri njegovih šestnajstih, nepolnih sedemnajstih letih. Ob tej osebni podobi se vprašajmo, kaj pomeni, da se spominjamo naših mučenih in pobitih?

Spominjati se pobitih – to pomeni misliti na njihovo osebno usodo: misliti na stisko ob bližanju trpljenja; na muke zadnjih ur; to pomeni misliti na njihove zadnje besede, na svete zdihljaje pod gomilo trupel.

Spominjati se pobitih pa pomeni tudi misliti na to, za kar jim je šlo, za kar so si prizadevali, misliti na njihovo stvar. To je bila Slovenija, njihov domač slovenski svet, ki so ga oblikovala kmečka opravila, delo, pesem, posvečenost nedelje z mašo, krog cerkvenega leta s prazniki, procesijami ... To je bila Slovenija, utemeljena na krščanski omiki stoletij, v njej so hoteli živeti in preživeti, takšni, kot so bili in kakršni so želeli ostati. Vodile so jih vrednote družine, domovine in vere, ali po Ivanu Cankarju: mati, domovina, Bog. To je bila »njihova stvar«, da tako rečemo, in se je znova uveljavila z osamosvojitvijo Slovenije.

Spominjati se naših pobitih pomeni končno tudi misliti na njih v zvezi z nami samimi. Namreč, misliti na možnosti, ki so jih njihova življenja nekoč imela – potem pa so bile te možnosti prerezane kakor z britvijo na robu brezna. Na te, pretrgane možnosti njihovih življenj lahko mislimo, ko se sami znajdemo v težavah in malodušju, – in tedaj sprevidimo, da dejansko imamo sijajne in široke možnosti za resnično in dobro. Če se spomnimo na Cirila Kavčiča, se zavemo, da se v naših malih težavah nimamo pravice pritoževati.

Spominjati se jih, govoriti o pobitih – to pomeni izpolniti nekaj, s čimer uresničuješ pravičnost sveta, ni pomembno, v kako majhni stopnji. Zate osebno je ta stopnja popolna, ko si izpolnil svojo resnično možnost. Naj vas zato povabim tudi k obletni sveti maši v Kočevskem Rogu, ki bo letos pri Macesnovi gorici, prvo junijsko soboto, 7. junija ob 11. uri. Telesa naših pomorjenih so se spremenila v roško zemljo; njihovi ostanki so izkopani in čakajo na pogreb; njihove duše so pri Stvarniku življenja; njihova stvar – ohranitev Slovenije, utemeljene na slovenski omiki – pa je ostala nedokončana. Zavestno jo sprejmimo vase.

dr. Matija Ogrin
Nova Slovenska zaveza